

Dvadsať rokov v zrkadle času

Za dvadsať rokov sa z dojčaťa stane dospelý človek. Ale čo sa stalo z poľnohospodárskych družstiev za dvadsať rokov odvtedy, čo uzrel svetlo sveta zákon o ich transformácii? Strohé štatistické čísla napovedajú, že viac ako polovica družstiev tých dvadsať rokov neprežila. Akú podobu majú tie, ktoré prežili? Môžeme s čistým svedomím povedať, že sa transformácia na Slovensku dokončila?

Šéfredaktorka časopisu FARMAGAZÍN Soňa Ludvíghová osobne privítala každého hostia

Odpoveď na tieto aj iné otázky sme hľadali za okrúhlym stolom. Ukázalo sa, že každý z hostí vníma jednoznačne položenú otázku „*Treba dokončiť transformáciu poľnohospodárskych družstiev?*“ trochu inak. Kým na ňu predseda Poľnohospodárskeho družstva DEVIO Nové Sady **Ing. Ivan Oravec** (okres Nitra) spontánne reagoval slovami: „*Transformácia je dokončená. Ak sa v družstve riadili podľa zákonov, nemajú čo dokončovať*“, tak predseda Poľnohospodárskeho družstva Važec **Ing. Zoltán Strcuľa** (okres Liptovský Mikuláš) vyjadril presvedčenie, že „*transformáciu treba dokončiť, lebo sa to ľahá už nekonečne dlho*“. Predseda Roľníckeho družstva Turá Lúka **Ing. Vladimír Volečko** (okres Myjava) sa však opýtal: „*Poznáme obsah pojmu transformácia? Asi to nemáme vyjasnené. Preto existujú rôzne odpovede.*“

Po zvitaní sa hostí sa navzájom sa rozprúdila výmena názorov na dvadsaťročnú transformáciu družstiev

Okrem týchto troch pánov zasadli za diskusný stôl aj predseda Poľnohospodárskeho podielníckeho družstva Prašice so sídlom v Jacovciach (okres Topoľčany) **Ing. Jozef Urminský**, právny expert spoločnosti LawFarm **Daniel J. Kratky** a člen výboru pre pôdohospodárstvo a životné prostredie Národnej rady Slovenskej republiky **Ing. Marián Záhumenský**.

Z čoho vychádzate, ak tvrdíte, že transformácia poľnohospodárskych družstiev, ktorú naštartoval zákon 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a vyrovnaní majetkových nárokov v družstvách (tzv. transformačný zákon) je dokončená, alebo – že ju treba dokončiť?

Z. Strcuľa: Transformáciu budem považovať za dokončenú až potom, keď budú vyjasnené všetky majetkové vzťahy, vrátane vlastníctva k pozemkom, najmä pod hospodárskymi budovami či dvormi. Toto sú problémy, ktoré stále sťažujú hospodársky život v poľnohospodárskych podnikoch.

J. Urminský: Myslím si, že transformácia poľnohospodárskych družstiev sa ukončila vydaním poslednej právnej normy, ktorá nadobudla účinnosť v roku 2005. Boli stanovené jasné pravidlá hry a aj to, aká represia čaká družstvo zo strany jednotlivých podielnikov. Ak treba niečo urobiť, tak reštrukturalizovať poľnohospodárske firmy pokiaľ sa týka majetkových vzťahov medzi členmi. Uráža ma, keď dnes čítam v médiách o tom, že podielnik nemá možnosť stať sa členom družstva a spolupodieľať sa na rozhodovaní družstva. My sme štyri roky vyzývali každého podielníka družstva, okrem tých, čo si vybrali majetkový podiel a šli hospodáriť, aby si premenil svoj majetkový podiel na členský vklad a stal sa členom družstva bez pracovnej účasti. Z vyše tisíc podielnikov to využilo niečo viac ako sto podielnikov. Ja ako predseda družstva mám čisté svedomie pred verejnosťou, pretože som dal podielnikom možnosť zúčastniť sa na rozhodovaní družstva.

V. Volečko: Som presvedčený, že naplniť literu zákona je iba jednou stranou transformačnej mince. To sme všetci boli povinní urobiť. Mali by sme si však vyjasniť v jednotlivých družstvách pojmy, definície a stanoviská. Legislatívne bola transformá-

Ivan Oravec:

“

Mal som veľké výhrady voči transformačnému zákonu. Bol však prijatý a museli sme ho akceptovať. Naše družstvo konalo v intenciách zákonov a transformáciu ukončilo.

cia družstiev dokončená. Len treba následne urobiť také kroky, aby nikto nemohol družstvo napadnúť, že urobilo chybu

M. Záhumenský: Asi je zbytočné hovoriť po dvadsiatich rokoch o dokončovaní transformácie. Myslím si, že transformácia mala byť ukončená. Môžeme sa rozprávať o tom, či bola v minulosti transformácia správne urobená, alebo iba formálne. Či sa splnili ciele, ktoré transformačná legislatíva sledovala. Služi ku cti tým manažerom družstiev, ktorí nielen splnili literu zákona, ale krokmi, ktoré urobili v reálnej praxi, umožnili všetkým podielnikom podieľať sa aj na rozhodovaní družstva. Ale pravdou je, že na Slovensku sa niektorí majitelia družstevných podielníckych listov (DPL) nevedia dostať k svojmu reálnemu majetku a nevedia ho spravovať. V mnohých družstvách totiž vydali DPL, ale neumožnili ich majiteľom jednoducho stať sa členmi družstva. V praxi to znamená, že vlastníci DPL sa spoza plota pozerajú na to, ako sa hospodári s ich majetkom.

Daniel J. Kratky: Pokiaľ bolo cieľom transformačného zákona reálne odštátanie, teda i zánik vplyvu štátu na nakladanie s majetkom družstiev, tak potom bol transformačný

zákon cestou, ktorou sa to na prvý pohľad podarilo dosiahnuť. Ale toto možno tvrdiť len dovtedy, kým Fond národného majetku nezačal nadobúdať DPL. Pretože to koleso ako keby sa začalo točiť opačným smerom. Lebo štát opätovne nadobúda kapitálovú účasť v družstve. Teda - nemôžeme hovoriť, že transformácia je dokončená.

Ďalším dôvodom transformácie bol fakt, že družstvá mali prispôsobiť svoj právny stav v tom čase novoprijatému Obchodnému zákonníku, ktorý - ak to zjednoduším - umožnil prechod od socialistického ku kapitalistickému hospodáreniu. V praxi to znamenalo zabezpečiť, aby družstvá prešli od socialistického modelu ku kapitalistickému modelu hospodárenia. Pre kapitalistický model hospodárenia je však nevyhnutnou súčasťou vlastník, ktorý je nielen kompetentný rozhodovať, ale je aj angažovaný v tom zmysle, že sa stará o svoje vlastníctvo. Z toho pohľadu súhlasím s pánom Strcuľom, že transformácia z pohľadu vlastníckeho nebola dokončená. Vo väčšine družstiev, ktoré prirodzene prešli transformáciou a nerobili nejaké ďalšie vlastnícke zmeny, je množstvo členov, ktorí nie sú vlastnícky angažovaní a nepociťujú družstvo, ako svoje vlastníctvo. Ak transformácia mala byť reálnym odštátnením, tak toto sa nepodarilo. Ak transformácia mala byť prechodom povedzme ku kapitalistickému spôsobu podnikania družstva, tak ani toto sa nepodarilo, pretože väčšina družstiev nemá silných angažovaných vlastníkov.

I. Oravec: Dovoľte jednu poznámku - chcem zdôrazniť, že družstvá nemohli byť odštátnené, lebo štátne nikdy neboli, aj keď ich hospodárenie štát kádrovou politikou čiastočne ovplyvňoval. Družstvá zakladali skutočne jeho, väčšinou už nežijúci, členovia, ktorí časť svojho súkromného majetku do družstva aj reálne odovzdali.

Pokiaľ ide o samotnú transformáciu, kto konal v intenciách zákonov, nemá čo dokončovať. V našom družstve sme tomu, kto chcel hospodáriť vydali pôdu a k nej adekvátny majetok. Tí čo sa chceli stať členom družstva, stali sa ním a majú svoj majetkový podiel v družstve. Tí čo nechceli byť členmi družstva, dostali družstevné podielnícke listy a mali možnosť predať ich družstvu. Takže viac menej sme sa s týmito problémami vyrovnali. Nemáme čo dokončovať. To čo povedal kolega Strcuľa - neusporiadané pozemky a zastavané plochy - to je iná kapitola, ktorá si žiada zvláštnu diskusiu.

Myslíte si, že majú družstvá angažovaných vlastníkov?

J. Urminský: Pokiaľ získal štát prostredníctvom Fondu národného majetku kapitálovú účasť v družstvách tak, že niektorí podielníci družstiev mu odovzdali svoje DPL, to nie je meritom veci. Je to iba dôsledok skratového správania sa a chýb tých manažérov družstiev, ktorí to dopustili. Podľa mňa je slabým manažérom ten, ktorý dopustí, aby

Pri diskusií nechýbala televízna kamera Farmárskej revue ani Roľníckej noviny

podielník družstva zadarmo odovzdal svoju majetkovú účasť v družstve štátu. Je to slabý manažér preto, lebo nedokáže naakumulovať zdroje tak, aby podielník nechal svoju majetkovú účasť v družstve. Okrem toho, že je to neprofesionálny prístup manažérov, je to aj jedným z prvkov rozdielnosti v ponímaní a uplatňovaní transformačných zákonov v posledných dvadsiatich rokoch. V našom družstve sme v procese uplatňovania zákona č. 264 z roku 1995, ktorým sa menil a doplnil zákon č. 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a vyrovnaní majetkových nárokov v družstvách dali možnosť každému podielníkovi podieľať sa na rozhodovaní družstva tak, aby sa stal členom družstva. Držitelia majetku v hodnote 11 miliónov korún to využili. Zvyšní podielníci nie. Niektorí členovia družstva si zvyšovali hodnotu svojho podielu. Kúpovalo sa a predávalo. Deje sa tak aj dnes a majetková účasť sa zhodnocuje. Že sme vyplatili viac ako 500 tisíc eur na zhodnotenie majetkových účasť je ukazovateľom toho, že chápeme princíp podielníctva. I keď sme podielnícke družstvo fungujeme na princípe akciovej spoločnosti v otázkach rozhodovania. A pokiaľ bude i naďalej trvať politický atak voči družstvám zo strany EÚ či politického spektra SR, veľmi vážne uvažujeme nad tým, že pretvoríme družstvo na akciovú spoločnosť. My nevnímame túto otázku ako právny problém, ale ako politickú otázku vnímame názory, že poľnohospodárske družstvá sa nenosia, že je to prežitok. Aj tvrdenie, že transformácia nie je dokončená vnímam ako politickú otázku. Podľa mňa je transformácia dokončená a postupne sa musia usporiadať vlastnícke vzťahy obchodných podielov z hľadiska toho, či to bude taká alebo onaká skupina. Ale to je vecou každého právneho subjektu.

I. Oravec: Sám som mal veľké výhrady voči transformačnému zákonu. Ale jednoducho bol prijatý a museli sme ho akceptovať. Viete čo nášmu družstvu štát odovzdal? Staré schátralé budovy. Keďže sme boli ich posledným užívateľom, tak sme museli za ne zaplatiť viac ako 70 000 EUR bývalým vlastníkom, ktorým ich štát zobral. Aj keď už niektoré boli spadnuté.

V našom družstve sme naozaj transformáciu dokončili. S tisíc päťsto ľuďmi som v jej začiatkoch hovoril osobne alebo moji kolegovia. Štyri mesiace ukrutnej práce - máš dva hektáre, máš 20 árov, máš toto, či ono,

Zoltán Strcuľa:

“

Transformáciu budem považovať za dokončenú až potom, keď budú vyjasnené všetky majetkové vzťahy, vrátane vlastníctva k pozemkom, najmä pod hospodárskymi budovami či dvormi.

čo ďalej... chceš gazdovať, chceš byť v družstve alebo nie... 1 250 oprávnených osôb sa stalo členmi družstva a ďalších viac ako 400 zostalo v kategórii oprávnených osôb. Medzitým samozrejme život išiel ďalej a oprávneným osobám sme vydali DPL a všetkých sme oslovili, či nechcú byť členmi družstva. Niektorí to využili a stali sa členmi družstva. Boli však aj takí, ktorí nechceli vstúpiť do družstva. Dostali druhú možnosť. Ponúkli sme im, že odkúpime ich DPL v cene 30-50% ich nominálnej hodnoty. Využila to väčšia časť ľudí. Ale je aj taký vlastník, ktorý keď som za ním prišiel, ma skoro vyhodil. Povedal, že štamperlík si môžeme dať, ale svojich 5 DPL nepredá za nič na svete. Chce ich mať. Jeho dôvody boli prosté: veď dostanem z družstva správu o hospodárení, dostanem vyplatené dividendy. Ale chcem naďalej vlastniť svojich 5 DPL. Dnes máme už len 0,7 percent z vydaných DPL. U nás sa hlasuje podľa výšky majetku a člen potrebuje 3320 euro na to, aby mohol mať jeden hlas. Verte, že mnohí naši ľudia si navzájom kupovali majetkové podiely, aj od známych, od rodičov, aby mohli zostať členmi družstva. Konali tak najmä pracujúci členovia družstva.

M. Záhumenský: Podľa mňa sa angažovanosť vlastníka odvíja aj od toho, do akej miery má možnosť rozhodovať o svojom majetku. Je to v priamej úmere s jasnými vlastníckymi vzťahmi aj hlasovacími právami. Ak však v družstve zakotvili zásadu jeden člen – jeden hlas, odvolávajú sa na to, že naše družstvá sú pokračovateľmi Jurkovičových družstiev, nie je to správne. Lebo družstvá Jurkovičovho typu boli nadstavbové družstvá. V nich sa roľníci – sedliaci spájali preto, aby spoločne využívali určité služby. Napríklad finančné, mechanizačné, alebo iné. V súčasných poľnohospodárskych družstvách, ktoré prešli procesom transformácie, by mali byť úplne jasné vlastnícke vzťahy a ich členovia by mali hlasovať podľa veľkosti majetkového podielu. Zabúda sa na to, že treba vidieť tento problém aj očami vlastníkov DPL. V mnohých prípadoch nemajú šancu rozhodovať o svojom majetku a pozerajú sa, ako sa s ich majetkom nakladá. Toto je problém, ktorý tu je.

No a pokiaľ ide o odovzdávanie DPL Fondu národného majetku domnievam sa, že drvivá

väčšina vlastníkov sa rozhoduje podľa toho, čo je pre neho výhodnejšie. Ak musí vlastník platiť Centrálnemu depozitáru cenných papierov (CDCP) poplatok za vedenie účtu a užívateľ jeho majetku mu nedá ani toľko peňazí, koľko stojí úhrada za ten účet, tak sa nečudujeme vlastníkovi DPL, že sa chce zbaviť problému. Nie je zvrátené, keď sa vlastník DPL jednoducho zbaví problému a odovzdá DPL do Fondu. Pretože často ani netuší, že by mohol dostať nejaké peniaze zo svojho majetku. Zvrátené je ale to, že užívatelia ich majetku nemajú ani toľko slušnosti, aby mu zaplatili aspoň toľko peňazí, čo vlastník DPL platí CDCP za vedenie účtu. To je podľa mňa iba vyvrcholením toho, že transformácia bola de jure urobená, ale nenaplnila svoje ciele. Umožnila vytvoriť dve kategórie vlastníkov. Členov družstva, ktorí boli k tomu dňu členmi družstva, a tí ktorí dostali DPL sa nemohli podieľať na správe svojho majetku bez toho, aby im to manažmenty neumožnili. Je veľa družstiev, ktoré umožnili vlastníkom DPL, aby sa stali členmi družstva. Ale na Slovensku je veľká skupina družstiev, ktorá im to ani len neumožnila. A my sa dnes ne bavíme o družstve v Nových Sadoch, alebo družstve Prašice, či ďalších, ale diskutujeme o probléme ako takom. Keďže mnoho vlastníkov majetku družstiev nemalo a nemá možnosť zúčastňovať sa na správe svojho majetku, situácia v poľnohospodárskom družstevníctve sa vníma tak, že transformácia nie je dokončená.

V. Volečko: Myslím si, že situáciu nemôžeme generalizovať podľa niekoľkých družstiev, kde prebehla transformácia vzorovo. Na Slovensku je teraz 584 poľnohospodárskych družstiev. Som presvedčený, že keby sme išli od jedného k druhému tak zistíme, že každé je v inom štádiu transformácie. Taká je realita, kolegovia. Preto o tom diskutujeme. Preto existujú informačné semináre spoločnosti LawFarm. Je to o tom, že treba pomôcť všetkým posunúť sa k cieľom trans-

Vladimír Volečko:

“

Na Slovensku je reálne 584 družstiev. Keby sme išli od jedného k druhému tak zrejme zistíme, že každé je v inom štádiu transformácie. Celoplošne sa jej ciele nenaplnili.

formácie, ktoré, ako povedal pán Záhumenský, sa zatiaľ celoplošne nenaplnili a súhlasím s tým. Viem, že každý z nás je vo svojom podniku zodpovedný sám za seba, ale mali by sme využívať tú možnosť, ktorú máme a ktorá sa nám ponúka. Zobrať si ponaučenie a riešiť tieto veci.

Prečo sa veľa družstiev snažilo zmeniť alebo chce zmeniť právnu formu? Kde vidíte dôvod, že niektoré družstvá nechcú podnikat' ako družstvá, ale ako obchodná spoločnosť?

Daniel J. Kratky: Analyzovali sme väčšinu tých kvázi zmien právnych foriem. Za normálnych okolností dochádza k zmene právnej formy nejakého podnikateľského subjektu len vo výnimočných prípadoch. Ak sa napríklad podnikateľský subjekt rozrastá. Povedzme v prípade spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorá pre potrebu svojho rozvoja chce získať nový kapitál tak, že vydá novú emisiu akcií, ktoré ten nový kapitál donesú. Na to však s.r.očka potrebuje zmenu právnej formy na akciovú spoločnosť. Ale pri družstvách nevidím žiaden podnikateľský dôvod na to, aby menili právnu formu. Z môjho pohľadu však preda len existuje jeden jediný dôvod, prečo družstvá menia právnu formu. Aby si takto pomohli k dokončeniu transformácie. Aby si takýmto krokom vyjasnili vlastnícke vzťahy. Pretože vyjasniť si vlastnícke vzťahy v družstve je veľmi zložitá, ak sa máme pohybovať v rámci družstevného práva. Vyjasniť si vlastnícke vzťahy v akciovej spoločnosti, kde sú práva a povinnosti postavené jasnejšie v otázke hlasovania či podielu na majetku, je zase čosi iné. Družstvá teda menia právnu formu preto, aby dokončili transformáciu vlastníckych vzťahov. Pretože pri zmene právnej formy sa vyriešia aj mnohé problémové veci. Napríklad aj starosti s družstevnými podielnickými listami.

Daniel J. Kratky:

“

Nevidím žiaden podnikateľský dôvod na to, aby družstvá menili právnu formu. Z môjho pohľadu ju menia preto, aby si takto pomohli dokončiť transformáciu.

I. Oravec: Súhlasím, s tým že nie je dôvod na zmenu družstva na iný podnikateľský subjekt. Ak naozaj dodržiavame všetky zákony, niet dôvodu na prechod do horšieho podnikateľského prostredia, ako družstevného. A rovnako nám nerobí problém, aby sme kedykoľvek, ak to je v prospech družstva, umožnili ďalší kapitálový vstup. To sme nakoniec v našom družstve aj urobili. Ak ale chce niekto zmeniť právnu formu, mal by to riešiť tak, aby neporušil zákon. Lebo väčšinou sa porušoval zákon vtedy, keď sa ukončili družstvá a začali sa vytvárať obchodné spoločnosti. Poznám viac takých prípadov, že tie oprávnené osoby, ktorým oznámili, že nič nemajú, podali žaloby, že došlo fakticky ku krádeži ich majetku.

Keď sme dávali dokopy transformáciu, tak naši ľudia podonášali dokumenty z rokov 1951-1955, ktoré preukázali, čo dali do družstva. Jedna jediná dedina to nemala. Tak sme zvolali tzv. radu starších, diskutovali sme takto: a dal kravu.... alebo aj koňa...a dali sme to spoločne dokopy. Po podnikoch, ktoré skončili, a nielen po poľnohospodárskych družstvách, zostalo veľa dokumentácie, ktorá skrýva v sebe nejasné prevody majetku. Je len otázkou času, kedy dozrie generácia, ktorá pochopí, že niekto ich podviedol. Právna spoločnosť im musí umožniť ten podvod pomenovať, vyriešiť a potrestať.

Poznám len dobrého alebo zlého gazdu. Poznám ľudí čo dodržiavajú zákony a tých čo ich nedodržiavajú. A ten komu sa škodí si musí vyrovnat' účty. Ale zároveň sa nahlas pýtam: urobili dnešné družstvá tak málo, oproti tým, čo nechali padnúť podniky, nikomu nedali nič, zobrali si majetok a dodnes neboli trestne stíhaní? Viem, že prvé súdne procesy sa v tomto smere už začali.

J. Urminský: Cítim potrebu vysvetliť, prečo uvažujeme o pretvorení družstva na akciovú spoločnosť. Máme vyjasnené vlastnícke aj ob-

Jozef Urminský:

“

Je normálne, ak sa firma rozhodne, že jednou z ciest jej posilnenia je vstup finančného investora. Neuznávam však, aby za „babku“ niekto ovládol družstvo.

chodné vzťahy. Ba aj z právneho hľadiska je družstvo ľahšou formou na riadenie, ako je akciová spoločnosť. Uvažujeme však o tomto kroku z jediného dôvodu. A kolega Oravec to už naznačil. Že EÚ aj politické spektrum má stále na tanieri družstvá a nedoriešené vzťahy v nich. Ale nikto nerieši otázku, že v mnohých prípadoch sa vybrali z družstiev aktíva a z nich sa vytvorila spoločnosť s ručením obmedzeným alebo akciová spoločnosť a družstvo ako také vlastne ani neplnilo literu transformačného zákona.

Má podľa vás šancu prežiť družstvo, v ktorom je veľa malých podielnikov alebo má väčšiu šancu na prežitie družstvo s majoritným podielom veľkých vlastníkov?

J. Urminský: My sme družstvom podielnikov od roku 1998 na kapitálovom princípe. Rozhodovať o bytí a nebytí družstva môžu iba tí, ktorí zodpovedajú aj svojim majetkom. Lebo majetok, to je zodpovednosť. Nemôže predseda desaťtisícový podielnik (v Sk) rozhodovať o 400 miliónových aktívach. Pokiaľ ide o to, či ja, ako predseda mám majoritný podiel alebo nemám – my sme dali ľuďom možnosť, aby si všetci, ktorí veria firme posilnili svoju kapitálovú účasť. Dnes u nás existujú tri kapitálovo tvorné skupiny, a jedna bez ďalšej nemôže rozhodnúť a nemôže prijať strategický záver. Musí byť kontinuita záujmov.

Často sa hovorí, že rozhodujúci balík by mal byť v rukách jedného či dvoch členov, vtedy je družstvo v tých správnych rukách. S takou myšlienkou nesúhlasím. Aj našim podielnikom hovorím – máte možnosť posilniť si svoju kapitálovú účasť a máte v rukách aj rozhodovanie o vašom majetku. To znamená – vy tvoríte hodnoty a primerané percento z hospodárskeho výsledku príde i na zhodnotenie.

I. Oravec: U nás nikto z fyzických osôb nemá viac ako 4 percentá, a mne to ako predsedovi aj vyhovuje. Lebo obyčajne, keď sú šiesti vlastníci a dvaja sa nepohodnú, potom sú problémy aj s firmou aj s vyplácaním. V našom družstve to funguje jednoducho. Hlasujeme podľa počtu hlasov. Osobne na členskej schôdzi dvíham hlasovací lístok veľakrát aj s 80-timi hlasmi. Ale nie preto, že by som ich mal – mám 28 hlasov, ale jednoducho mi niektorí členovia, ktorí nechodia na schôdzu, dávajú splnomocnenie. Ten, kto splnomocní iného člena, dostane správu z členskej schôdze. Pravidelne, už 18 rokov, vyplácame členom družstva a držiteľom DPL dividendu. V dvoch rokoch sme ju vyplátili iba držiteľom DPL a členom sme zvýšili majetkový podiel. Každý, kto chcel zostať členom družstva, ním zostal, ale musel si zabezpečiť majetkový podiel minimálne vo výške 3 320 EUR. Niektorí vložili peniaze v hotovosti a v hotovosti im pri ukončení členstva budú vydané. Niektorí členovia, ako som už spomenul, si doplnili svoj vklad prevodom buď vo vlastnej rodine alebo od iných členov. Ľudia, čo majú majetok v družstve pozorne sledujú, ako ho spravujeme. Skupina členov, ktorí pracujú

v družstve majú spoločne s právnickou osobou majetkové podiely nad 50 percent. Majú teda vlastnícku aj hlasovaciu majoritu a to považujem za mimoriadne dôležité.

Z. Struč'a: Ani ja nie som tým, ktorý by ovládol družstvo. Vedím družstvo. A keby som aj chcel, nemám od koho čo kúpiť, lebo ľudia nechcú predať. DPL, ktoré nakúpilo družstvo sa umorili. Družstvu vlastníci predávajú, ale členovi individuálne veru nie.

V. Volečko: Naše družstvo má 157 členov, z nich má 29 členov viac ako základný členský vklad, a teda má aj viac ako jeden hlas, 5-členné predstavenstvo družstva má zhruba 73 % hlasovacích práv. Nemám obavy priznať sa, ani pred členmi predstavenstva, že mám rozhodujúci hlas v družstve. Ale je rozdiel ovládať družstvo a vlastníť družstvo. U nás je ešte podstatným momentom vlastníctvo pôdy, čo zohrá zrejme v budúcnosti dôležitú úlohu v poľnohospodárskych družstvách, aby mali na čom hospodáriť. Môžeme byť majoritnými podielníkmi, ale čo potom, ak nebudeme mať na čom hospodáriť? Nad tým by sme sa mali v dohľadnom čase vážne zamyslieť.

Nerozmysľali ste o investorovi?

Kvôli - povedzme finančnému posilneniu družstva?

J. Urminský: Zase sa zaoberáme otázkou, ktorá by nemala byť otázkou. Je predseda normálne, ak sa firma rozhodne, že jednou z ciest jej posilnenia je vstup finančného investora. V mnohých poľnohospodárskych firmách sa to aj deje. Cieľom je ekonomické a podnikateľské upevnenie poľnohospodárskeho družstva. Neuznávam však, aby do poľnohospodárskych družstiev za nie trhovú cenu vstúpil investor. Aby za „babku“ niekto ovládol družstvo.

M. Záhumenský: V podstate súhlasím. Nesúhlasím však s tým, že za „babku“. Veď prečo nemôže manažment alebo podielnik kúpiť za „babku“ ten podiel? A nechá ho kúpiť investorovi. Vôbec neviem, prečo sa rozčuľujeme nad tým, že príde investor a ponúkne nie desať percent nominálnej hodnoty ale tridsať, alebo nie tridsať percent, ale 50 percent. Veď to je generovanie ceny podielu na trhu. Ak niekomu stojí za to, aby ponúkol za podiel 100 percent nominálnej hodnoty, tak vlastník to iba privíta. On chce svoj podiel zhodnotiť čo najlepšie. Ak ktosi ponúkne reálnemu vlastníkovi reálne peniaze v akejkoľvek výške, iba sa tak generuje cena na trhu. Skôr sa treba zamýšľať nad tým, prečo iný kupuje a prečo my nekupujeme? Častá odpoveď na túto otázku znie: on má peniaze a my ich nemáme.

Z. Struč'a: Nevidím problém vo vstupe strategického investora. Myslím si, že niet sa čoho obávať, ak jeho kapitálová účasť nepresiahne 50 percent majetku družstva. Ak je družstvo silné, nemusí sa podľa mňa báť strategického investora. Obavy vznikajú vtedy, keď vstúpi investor do rozkladajúceho sa družstva a získa majoritu. A veľa manažmentov sa bojí

aj o svoj post. Ani mladých ľudí medzi sebou nepriberajú... Myslím si však, že ten manažér, ktorý sa bojí obklopiť rozumnými mladými ľuďmi, nie je dobrým manažérom.

I. Oravec: Naše družstvo sa v žiadnom prípade nepripravujeme na predaj. Máme cez 300 členov a jednu právnickú osobu, ktorá finančne vstúpila do družstva. Nie preto, že by sme tie peniaze súrne potrebovali, ale aby sme si zabezpečili spomínanú majoritu v rozhodovaní.

S družstevnými podielnickými listami sa obchoduje. Trh s nimi otvorili finančné a iné skupiny. Ako to vnímate?

Z. Strčuľa: Niektorí vlastníci našich DPL ich predávajú susednému družstvu, kde má majoritu zahraničný investor. Neprekáža nám to. Ak majiteľom DPL nezáleží na tom, aby predali svoje DPL družstvu, ktoré ich vydalo, tak prečo by mi to malo prekážať? Ak im nezáleží na tom, aby dali do vlastnej dediny ale dajú do inej, tak čo s tým? Aj 300 ha pôdy, ktorú sme užívali, predali do Východnej. Hoci sme za pôdu ponúkali toľko isto. Informovali sme, že kupujeme DPL za takú a takú cenu, že kupujeme pôdu a oni to predali do Východnej. Niektorí ľudia sú proti družstvu a robia napriek družstvu.

I. Oravec: Neprekáža nám, že sa otvoril trh s DPL. Ľudia si uvedomili, aspoň u nás, že my sme im ponúkali viac, ako to vygeneroval trh. Ak niekto predá DPL, je to naozaj jeho vec. Nechápem však, že mnohé družstvá nechali ľudí trápiť sa. Aby platili účet v Stredisku cenových papierov, keď zákon umožňoval vydať DPL v listinnej podobe. Veď ak máme DPL v listinnej podobe, nič sa neplatí. Na opačnej strane listiny máme prevoditeľnosť a všetko je oficiálne podchytené. Ak sa nepremenili DPL na listinné, tak sa samozrejme ľudia rozhodli, že nebudú platiť za účet cenných papierov. Previedli svoje DPL na Fond národného majetku. Čo sa s nimi stane? Domnievam sa, že družstvo, ktorého DPL sú vo Fonde národného majetku, môže mať problémy, ak ich fond uvoľní do trhu cenných papierov.

Daniel J. Kratky: To, že sa vytvoril trh s DPL vnímam ako normálny vývoj. Pretože pokiaľ je zákonom vydaný nejaký cenný papier - je jedno, či je to akcia, alebo DPL či iný cenný papier - tak jednou z charakteristických vlastností toho cenného papiera je jeho prevoditeľnosť. To znamená, že niekto ho vlastní, niekto ho chce vlastníť a iný ho nechce vlastníť. Niekto ho predá a iný ho kúpi. Teda obchodovanie s DPL je úplne normálna vec. Nenormálne je to, že sa na obchodovanie s DPL nevytvoril žiaden reálne fungujúci trh, ktorý by predaj a nákup zabezpečoval. Po druhé - nenormálne je to, že cenné papiere na Slovensku vydávali družstvá. S tým veľmi úzko súvisí aj fakt, že takouto legislatívnou úpravou sa približne z každého tretieho Slováka stal investor. Stať sa investorom neznamená len to, že zrazu mi spadne nejaký majetok družstva z neba, ale, a to už odznelo, majetok je predsa zodpovednosť. A hoci je DPL nejakým drobným majetkom, je to tiež zodpovednosť. Platí ale aj to, že tak ako nie každý vie riadiť družstvo, tak nie každý vie spravovať svoj majetok v podobe cenného papiera. Pretože cenný papier, aby som ho vedel spravovať, si vyžaduje isté povedomie o tom, aké práva a aké povinnosti sú s tým cenným papierom spojené. To, že sú dnes subjekty, ktoré masívne investujú do DPL, nakupujú ich a sú zrejme úspešné, to je len dôsledkom všetkých tých faktorov, o ktorých som pred chvíľou hovoril. To znamená, že DPL vydali družstvá, ktoré ich nemali čo vydávať, že nejestvoval trh, že ľudia nevedia čo majú v rukách a nevedia akú to má hodnotu. Preto to predávajú. Ale aj to je súčasťou procesu, ktorý naštartoval transformačný zákon. Ak sa od neho očakávalo nejaké konečné riešenie, tak treba povedať, že toto konečné riešenie majú v rukách len samotní manažéri a členovia družstiev. Pokiaľ oni nedokončia transformáciu, tak nebudeme môcť povedať, že sa transformácia na Slovensku skončila.

M. Záhumenský: Nervozita po otvorení sa trhu s DPL ale aj s majetkovými podielmi je evidentná. Domnievam sa, že zväčša v slabších podnikoch. Ak vlastníci DPL necítia žiadne zhodnotenie svojho majetku, a nevi-

Marián Záhumenský:

“

Transformáciu treba vidieť aj očami vlastníkov DPL. V mnohých prípadoch nemajú šancu rozhodovať o svojom majetku a pozerajú sa, ako sa s ich majetkom nakladá.

dí ani žiadnu dividendu na konci roka, tak si myslí, že družstvá gazdujú od buka do buka. Preto asi začali ľudia odovzdávať DPL bezplatne na Fond národného majetku. Že tak dochádza k znárodneniu časti majetku družstiev? Nie k znárodneniu. Ale príčinou je fakt, že sa manažment nestaral o svojich vlastníkov.

Existuje skupina slabých podnikov, ktoré sa likvidujú. Postupne zomierajú. Poľnohospodársky podnik zomiera postupne a dlho. Lebo má obrovské množstvo majetku, na malý objem výroby. Neinvestuje peniaze do obnovy a do udržateľnosti výroby. Postupne spotrebúva svoj majetok. Taký podnik je odsúdený na zánik. A pre takýto podnik je vykúpením, ak tam ktosi príde a kúpi ho... keď niekto začne hospodáriť inak a vytvorí udržateľné pracovné miesta. Ale bohužiaľ, pre vlastníkov to znamená nulu za ich majetok. Ak ho nepredajú investorovi. Hľadajú teda poslednú cestu, ako ešte získať čosi z toho majetku. A to je pre nich lepšie, ako sa nečinne pozeráť na umieranie podniku. Podnik napokon vyhlási bankrot a nedostanú za svoj majetok nič.

Podľa mňa sa transformácia na Slovensku de jure skončila. Netreba už žiadnu legislatívnu úpravu. De facto však v mnohých družstvách nespĺnila svoje ciele. A tak ako vznikla skrivodlivosť v 50-tych rokoch pri združstevňovaní, keď ľudia prišli o majetky, keď ich povinne vkladali do družstiev, tak vzniklo veľa skrivodlivosti aj pri transformácii, ktorá sledovala navrátenie majetku tým ľuďom. Obávam sa, že nie je ani možné skrivodlivosť nejakým spôsobom napraviť. Samotná budúcnosť družstiev je však v rukách manažmentu a samozrejme aj vlastníkov majetku, ktorí sú členmi družstva. Tí by mali brať ohľad aj na vlastníkov DPL. Pokiaľ sa chcú stať členmi družstva, mali by im to umožniť, aby aspoň z časti bola táto skrivodlivosť napravená.

Beseda o transformácii poľnohospodárskych družstiev trvala vyše dvoch hodín